

САНКЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ (продовження огляду)¹

Басиста І. В., Стратонов В. М., Щур Б. В.

ВСТУП

Вже підкреслювалося про те, що одними із тих дієвих заходів, які здатні ослабити російського агресора у всіх відношеннях та забезпечити світ від його руйнаційного впливу є обмеження можливостей, у тому числі економічних, через накладення відповідних санкцій². Доля заморожених у їх результаті активів вже тривалий час є темою для активних дискусій, у тому числі й за межами України.

Мова йде, як про перспективи відчуження з не рухомих активів, так і про використання прибутку від російських заморожених активів на

¹ Басиста І.В. Перспективи відшкодування росією шкоди внаслідок вчинених злочинів на українських теренах. Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування: матеріали науково-практичного семінару (Львів, 2 грудня 2022). Львів: ЛьвДУВС. 2022. С. 6-11. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>; Басиста І.В. Невідворотність відшкодування росією шкоди внаслідок вчинених злочинів на українських теренах (продовження огляду). Реформування кримінального провадження в Україні: кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті професорів В. П. Бахіна, В. К. Лисиченка, І. Я. Фридмана, 19 травня 2023 року. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С. 17-21.; Басиста І.В. Заходи із забезпечення відшкодування росією шкоди внаслідок вчинених злочинів на українських теренах. Кримінальне процесуальне право на сучасному етапі розвитку України: матеріали круглого столу, присвяч. 40-річчю кафедри кримінального процесу (Київ, 27 жовт. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 29-34; Basysta I. INTERNATIONAL SANCTIONS MECHANISMS, FREEZING OF ASSETS AS AGUARANTEE OF COMPENSATION OF THE DAMAGE CAUSED BY RUSSIA TO UKRAINE AND RESTORATION OF A SECURITY ENVIRONMENT (continued review). International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Volume II. NMBU (Norwegian University of Life Sciences. Oslo), Research and Education. 2024. CHAPTER 1. P.8-27. (605 p.). <https://zenodo.org/records/10846686> DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10837960>

² Basysta I. INTERNATIONAL SANCTIONS MECHANISMS, FREEZING OF ASSETS AS AGUARANTEE OF COMPENSATION OF THE DAMAGE CAUSED BY RUSSIA TO UKRAINE AND RESTORATION OF A SECURITY ENVIRONMENT (continued review). International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Volume II. NMBU (Norwegian University of Life Sciences. Oslo), Research and Education. 2024. CHAPTER 1. P.8-27. (605 p.). <https://zenodo.org/records/10846686> DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10837960>

відновлення України. Останнім часом все частіше озвучуються ініціативи щодо нагальної потреби у закупівлі зброї для України і скерування саме на ці потреби прибутку від російських заморожених активів, а фінансування її відновлення перенесене «у чергу очікування». У цьому звісно є глибокий сенс, адже слід активно протидіяти агресору на полі бою, а для цього необхідні значні кошти для поповнення наявного озброєння, а також закупівель та виробництва нового.

При такому стані справ, відновлення зруйнованого житла українців та й України в цілому, як проблема не зникає, а лише щодня загострюється, а її масштаби все розширюються, так як обстріли українських територій не припиняються, у тому числі й тих, які не перебувають у безпосередній близькості до лінії фронту. Ініціативи на кшталт створення та введення в дію Реєстру збитків, такого нового фінансового інструменту для України, як Ukraine Facility, запуск Є-відновлення, тощо, покликані, хоча б частково вирішувати наявні проблеми у цій царині.

Авторами поставлено собі за мету донести до читача крайні ініціативи у цій царині, а також простежити шлях становлення діючих механізмів відновлення житла та майна, які постійно потребують нових фінансових вливань та належного адміністрування.

1. Міжнародні санкційні механізми та крайні ініціативи щодо заморожених російських активів

В інтерв'ю РБК-Україна Ірина Мудра, «яка донедавна була заступником міністра юстиції і займалася на своїй посаді питаннями репарацій та передачі Україні заморожених російських активів»³, серед іншого, розповіла про кількість знерухомлених російських активів. «...Тут можна говорити про кілька джерел. Є аналітика, з якою я працюю, і яка співпадає з тією інформацією, яку ми отримуємо з офіційних повідомлень, і є цифри на які ми можемо орієнтуватися. Згідно інформації Центробанку Росії, станом на 31 грудня 2021 року – остання звітна дата перед повномасштабним вторгненням в Україну, в різних юрисдикціях Росія розмістила близько 131 млрд доларів США золотом. В Китаї було розміщено близько 100 млрд доларів, в Німеччині орієнтовно – 96 млрд доларів, у Франції – 60 млрд доларів, у Японії – 57 млрд доларів, у США – 39,2 млрд доларів, у Великобританії – 31,3 млрд доларів, в Канаді – 16,5 млрд доларів, в Австрії – 15,3 млрд доларів. В інших країнах, інших юрисдикціях –

³ ЮРІЙ ДОЩАТОВ Ірина Мудра: США більш рішуче налаштовані на конфіскацію російських активів, ніж ЄС. 05.04.2024. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/irina-mudra-ssha-bilsh-rishuche-nalashtovani-1712269518.html>

35,5 млрд доларів. Після 24 лютого 2022 року, звісно, Росія перестала публікувати свої офіційні дані, і нам довелося збирати інформацію по крихтах в тих юрисдикціях, де були їхні кошти. Для розуміння того, де і скільки російських грошей заморожено, ми спиралися на публічні заяви представників держав, ми маємо також фінансову звітність бельгійського депозитарію Euroclear. Виходячи вже з цієї інформації, в країнах Європи знаходиться 191 млрд євро або 210 млрд доларів... Ці цифри не публікуються у відкритих офіційних джерелах, тому ми зараз кажемо про цифри, озвучені посадовцями різних країн у своїх заявах. Стосовно, наприклад, активів, які знаходяться у Франції, то це була заява міністра фінансів, яку він зробив на французькому радіо. По Швейцарії, близько 8 млрд швейцарських франків, а це 8,4 млрд доларів, – цю суму озвучено із посиланням на повідомлення Федеральної Ради Швейцарії. По Сполученим Штатам на сьогодні ми маємо публічну інформацію про 5 млрд доларів...Поки з того, що я бачила, сума яка обговорюється стосовно прибутку від заморожених активів складає від 5 до 8 млрд. І думаю, що мова йде саме про розподіл цієї суми... зараз тішить те, що є принципова згода всіх країн: надприбутки від заморожених активів не належать Росії чи російським компаніям – вони належать фінансовим установам, де вони знаходяться. А податки з цих прибутків належать країні. Немає розбіжностей і в тому, що ці кошти мають бути направлені для України. Але є дискусія на що саме – на воєнні цілі, на гуманітарні потреби чи на проєкти відновлення»⁴. Що стосується самих заморожених активів, то було відзначено, що «є принципова, скажімо так, відмінність у цьому питанні Євросоюзу і США. Штати більш рішуче налаштовані на конфіскацію російських активів. Там є два законопроекти REPO, які, власне, і націлені на це. І тут у нас є питання – про які суми ми говоримо? 5, 8 або 39 млрд доларів. У нас різні суми. 39 – це згідно з даними ЦБ Росії, 8 млрд доларів – це заява пані Пріцкер, 5 млрд доларів – ця цифра була надана ЗМІ та озвучувалась під час робочих зустрічей. До того ж якась частина американських коштів, номінованих в доларі, знаходиться в Euroclear. В цих 191 млрд євро 8% в доларах США (близько 15 млрд доларів – ред.). Конкретні суми важко називати, оскільки лунають різні заяви посадовців, а публічних офіційних реєстрів немає»⁵. Також детально про кількість знерухомлених активів, доходи від них та ймовірні варіанти їх використання ще 5 листопада 2023 року

⁴ ЮРІЙ ДОЩАТОВ Ірина Мудра: США більш рішуче налаштовані на конфіскацію російських активів, ніж ЄС. 05.04.2024. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/irina-mudra-ssha-bilsh-rishuche-nalashtovani-1712269518.html>

⁵ Там само.

розповідала Тетяна Хутор у статті «Доходи від російських активів зростають. Чи використовує їх Україна?»⁶.

Варто вказати, що Європейський союз та інші країни не припиняють накладати санкції та протидіяти їх обходу Росією та тими країнами, які з нею підтримують торгівлі та інші відносини. «Норвегія запровадила черговий раунд санкцій проти Росії, приєднавшись до аналогічних заходів Європейського Союзу... Країна все ще розглядає питання про те, як найкраще запровадити заборону на доступ до портів для суден, які беруть участь у перевалці нафти та є підозрюваними у порушенні заборони на імпорту нафти або обмеження цін на нафту, або не повідомляють про такі перевезення чи відключають навігаційні системи під час транспортування російської нафти, йдеться у заяві міністерства... Також Норвегія приєднується до заборони на в'їзд російських легкових автомобілів з дев'ятьма і менше місцями з 2 жовтня. Вона стала останньою з європейських країн, що межують з Росією, яка зробила це. Напередодні про аналогічну заборону оголосила Болгарія»⁷. Ще 8 листопада УНН із посиланням на The Financial Times інформували, що «ЄС має намір просунути із питанням заборони на російські алмази, заручившись достатньою підтримкою з боку групи розвинених країн G7... санкції ЄС щодо алмазів стануть частиною 12 пакетів санкцій блоку проти Москви. Новий пакет санкцій також включатиме нові заборони на імпорту та експорт, заходи щодо посилення ефективності існуючої стелі цін на російську нафту, а також націлювання на підприємства у третіх країнах, які допомагають РФ обходити торговельні обмеження»⁸. Також «нові санкції проти російської федерації запровадила Велика Британія. Санкційний список поповнився 29 компаніями та особами, які пов'язані з російським бізнесом в сфері видобутку золота, нафти і в стратегічному секторі. Ці люди та підприємства причетні до фінансування Росії у війні проти України»⁹. Загалом у британському списку санкцій станом на початок листопада 2023 року «перебували понад 1 тис. 800 осіб і компаній,

⁶ Тетяна Хутор Доходи від російських активів зростають. чи використовує їх Україна? 05.11.2023. URL <https://zn.ua/ukr/economics/dokhodi-vid-rosijskikh-aktiviv-zrastajut-chi-vikoristaje-jikh-ukrajina.html>

⁷ Норвегія приєдналася до останнього пакета санкцій ЄС проти Росії. Українська правда. 03.10.2023. URL <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/10/3/7170644/>

⁸ ЄС наступного тижня просунеться із питанням заборони на російські алмази – FT. 8.11.2023. URL <https://www.unn.com.ua/uk/news/2054436-yes-nastupnogo-tizhnya-prosunetsya-iz-pitannjam-zaboroni-na-rosiyski-almaz-i-ft>

⁹ Велика Британія запровадила нові санкції проти Росії. 08.11.2023. URL <https://racurs.ua/ua/n189139-rheinmetall-vygotovyt-dlya-ukrayiny-100-tys-min-dlya-minometiv.html>

пов'язаних з російським бізнесом»¹⁰. Також «2 листопада США запровадили нові санкції та інші обмеження проти 130 осіб і компаній, пов'язаних зі спробами Росії продовжувати військово-промислове виробництво та оснащення армії, яка чинить агресію проти України»¹¹. Як ми бачимо під санкції потрапляють і окремі особи. Також у ЗМІ йшлося й про чотирьох російських мільярдерів, які втрапили до санкційного списку США, які мають відношення до створення та керівництва Альфа-Груп, в який входить російський «Альфа-Банк», а до недавнього часу і «Сенс Банк». Аналогічні санкції ввели і країни ЄС, Австралія, Великобританія, Канада і Нова Зеландія¹². «Правоохоронні органи Фінляндії наклали арешт на нерухомість російського бізнесмена Бориса Альошина, який є фігурантом санкційного списку ЄС і пов'язаний з російською оборонною промисловістю». Про це повідомляє Рубрика, посилаючись на Yle¹³. Повідомлялося й про те, що «Лондон вкотре розширив санкції, включивши до списку компанії з Китаю, Туреччини, Сербії, ОАЕ та Узбекистану, через які в Росію поставляються товари, що перебувають під обмеженнями. До британського санкційного списку включено понад 30 осіб. За даними Лондона, вони пов'язані з розробкою та виробництвом безпілотників та частин ракет, імпортом електронних компонентів. Санкції також запроваджено проти чотирьох організацій, розташованих в Об'єднаних Арабських Еміратах, які, за даними британського МЗС, беруть участь у торгівлі російською нафтою»¹⁴.

Раніше вже йшлося й про звинувачення США російських олігархів у обході санкцій¹⁵. Систематично лунають заклики американських та європейських лідерів, що «...необхідно зайняти більш жорстку позицію щодо країн, які отримують вигоду від ухилення Росії від санкцій. Про це заявляв і віцеканцлер Німеччини та міністр економіки Роберт Хабек, повідомляє Цензор. НЕТ з посиланням на Bloomberg.

¹⁰ Велика Британія запровадила нові санкції проти росії. 08.11.2023. URL <https://racurs.ua/ua/n189139-rheinmetall-vygotovyt-dlya-ukrayiny-100-tys-min-dlya-minometiv.html>

¹¹ Там само.

¹² ЧЕТВЕРО РОССИЙСКИХ МИЛЛИАРДЕРОВ ПОПАЛИ ПОД САМЫЕ ЖЕСТКИЕ САНКЦИИ США: ВОТ ИХ ИМЕНА. ФЛОТ 2017. 11..08..2023. URL <https://flot2017.com/chetvero-rossijskih-milliardero-v-popali-pod-samye-zhestkie-sankcii-ssha-vot-ih-imena/>

¹³ У Фінляндії конфіскували цінну нерухомість підсанкційного російського бізнесмена. 07.11.2023. URL <https://rubryka.com/2023/11/07/u-finlyandiyi-konfiskuvaly-tsinnu-neruhomist-pidsantsijnogo-rosijskogo-biznesmena/>

¹⁴ Британія створює службу, яка буде боротися з обходом санкцій проти Росії. 11.12.2023. URL <https://www.radiosvoboda.org/a/news-brytaniya-obkhid-sanktsiy-proty-rosiyi-borotba/32725273.html>

¹⁵ США звинуватили російського олігарха Дерипаску в порушенні санкцій. 29.09.2022. URL <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ssha-derypaska-sanktsii/32058319.html>

Краще впровадження санкцій проти Москви він обговорив у Вашингтоні з міністеркою фінансів США Джанет Еллен. Одним із рішень, за словами Габека, може стати «більш серйозна розмова з державами, що, як ми знаємо, отримують вигоду від ухилення від санкцій»¹⁶ та посилення митного контролю і ретельності відповідних перевірок¹⁷. «Уряд Великобританії створює нове відомство, яке буде займатися боротьбою з обходом санкцій, введених проти Росії у відповідь на її повномасштабне вторгнення в Україну. Бюро впровадження торговельних санкцій (The Office of Trade Sanctions Implementation, OTSI) розпочало роботу на початку 2024 року у додаток до вже існуючого Office of Financial Sanctions Implementation»¹⁸.

Наявна у ЗМІ інформація свідчить, що вже розпочато роботу над 14-м пакетом санкцій. «Він, ймовірно, включатиме широкий перелік обмежувальних заходів, спрямованих на боротьбу з обходом – наприклад, у морському секторі, оскільки Росія продовжує намагатися порушувати верхню межу цін на експорт нафти», – зазначив віцепрезидент Єврокомісії»¹⁹. Також 12 березня 2024 року продовжені ще на півроку, тобто до 15 вересня обмежувальні заходи (обмеження на пересування для фізичних осіб, заморожування активів, а також заборону надавати кошти чи інші економічні ресурси фізичним та юридичним особам зі списку) проти Росії від Європейського Союзу. «Це відповідь на незаконне визнання, окупацію й анексію РФ тимчасово невідконтрольних уряду територій України. Про це повідомляє прес-служба Ради Європейського Союзу»²⁰. Також 12 березня депутати Європарламенту проголосували за директиву про криміналізацію порушення та обходу санкцій Європейського Союзу. Порушників можуть очікувати штрафи або конфіскація активів²¹.

¹⁶ Ольга Лузан Треба тиснути на держави, яким вигідно ухилитися від санкцій проти РФ, – міністр економіки Німеччини Габек. 08.03.2024. URL https://censor.net/ua/news/3477547/ treba_tysnuty_na_derjavu_yakym_vygidno_uhilyatysya_vid_sanktsiyi_prot_y_rf_ministr_ekonomiky_nimechchynu

¹⁷ Там само.

¹⁸ Британія створює службу, яка буде боротися з обходом санкцій проти Росії. 11.12.2023. URL <https://www.radiosvoboda.org/a/news-brytaniya-obkhid-sanktsiy-prot-y-rosiyi-borotba/32725273.html>

¹⁹ Євросоюз готує 14-й пакет санкцій проти рф. 10.04.2024. URL <https://weukraine.tv/povnyu/jevrosojuz-hotyje-14-j-paket-sanktsij-proti-rf/>

²⁰ Любов Гера Євросоюз ще на півроку продовжив санкції проти Росії. 12.03.2024. URL <https://trueua.info/news/yevrosoyuz-tshe-na-pivroku-prodovzhiv-sankcii-proti-rosii>

²¹ Любов Гера Європарламент підтримав кримінальну відповідальність за обхід санкцій ЄС: як каратимуть порушників. 12.03.2024. URL <https://trueua.info/news/yevroparlament-pidtrimav-kriminalnu-vidpovidalnist-za-obhid-sankcij-yes-yak-karatimut-porushnikov>

Констатуємо щодо дилеми «долі заморожених російських активів», то крайні ініціативи у цій царині та їх риторика є відмінними від тих, що лунали раніше та розлоге аналізувалися²².

Якщо у попередніх оглядах здебільшого йшлося про перевагу використання прибутку від російських заморожених активів на відновлення України, то станом на сьогодні можемо простежити інший акцент, який, очевидно, слідує із українських воєнних реалій. «У нас у Європі є консенсус з приводу того, що ми хочемо використати непередбачений прибуток від російських заморожених активів. Це значна сума, що становить кілька мільярдів на рік. Ми також дійшли згоди, яка зараз фіналізується, про те, що ми також хочемо використовувати близько 90% цих коштів для оборонних цілей України», – сказав Шольц. У повідомленні нагадується, що в березні глава зовнішньополітичного відомства ЄС Жозеп Боррель запропонував спрямувати 90% доходів від російських активів, заморожених у Європі, в керований ЄС фонд, який фінансує військову допомогу

²² Басиста І.В. Перспективи відшкодування росією шкоди внаслідок вчинених злочинів на українських теренах. Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування: матеріали науково-практичного семінару (Львів, 2 грудня 2022). Львів: ЛьвДУВС. 2022. С. 6-11. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>; Басиста І.В. Невідворотність відшкодування росією шкоди внаслідок вчинених злочинів на українських теренах (продовження огляду). Реформування кримінального провадження в Україні: кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті професорів В. П. Бахіна, В. К. Лисиченка, І. Я. Фрідмана, 19 травня 2023 року. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С. 17-21.; Басиста І.В. Заходи із забезпечення відшкодування росією шкоди внаслідок вчинених злочинів на українських теренах. Кримінальне процесуальне право на сучасному етапі розвитку України: матеріали круглого столу, присвяч. 40-річчю кафедри кримінального процесу (Київ, 27 жовт. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 29-34; Basysta I. INTERNATIONAL SANCTIONS MECHANISMS, FREEZING OF ASSETS AS AGUARANTEE OF COMPENSATION OF THE DAMAGE CAUSED BY RUSSIA TO UKRAINE AND RESTORATION OF A SECURITY ENVIRONMENT (continued review). International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Volume II. NMBU (Norwegian University of Life Sciences. Oslo), Research and Education. 2024. CHAPTER 1. P.8-27. (605 p.). URL: <https://zenodo.org/records/10846686> DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10837960>

²² Basysta I. INTERNATIONAL SANCTIONS MECHANISMS, FREEZING OF ASSETS AS AGUARANTEE OF COMPENSATION OF THE DAMAGE CAUSED BY RUSSIA TO UKRAINE AND RESTORATION OF A SECURITY ENVIRONMENT (continued review). International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Volume II. NMBU (Norwegian University of Life Sciences. Oslo), Research and Education. 2024. CHAPTER 1. P.8-27. (605 p.). URL: <https://zenodo.org/records/10846686> DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10837960>

Україні»²³. «Важливо, що ми також погодилися з тим, що ці гроші можуть бути використані для закупівель зброї не тільки в ЄС, а у всьому світі», – сказав Шольц журналістам після зустрічі з членами урядів трьох балтійських країн у Ризі»²⁴ зазначають українські ЗМІ з посиланням на повідомляє Reuters²⁵.

Якщо більш докладно про те, за які активи йде мова та глибину дискусій з цього приводу, то вже кілька разів робилися спроби відповідних оглядів.²⁶ Що ж стосується поточної ситуації, то слід акцентувати увагу на тому, що Міністр закордонних справ Великої Британії Девід Кемерон, зазначив про розуміння українських потреб у грошах «у вигляді заморожених російських суверенних активів, і ми досягаємо значного прогресу в тому, як отримати доступ до цих коштів на узгодженій основі». Глава МЗС вважає, що у цьому питанні вдасться досягти прогресу на саміті країн G7²⁷. Наявні й не такі оптимістичні

²³ Країни ЄС домовилися використовувати 90% доходів від заморожених активів РФ на військові потреби України. 7.05.2024. URL: <https://www.ostro.org/news/krayiny-yes-domovylysya-vykorystovuvaty-90-dohodiv-vid-zamorozhenyh-aktiviv-uf-na-vijskovi-potreby-i472473>

²⁴ Більшість доходів від заморожених російських активів має піти на зброю для України – Шольц. 7.05.2024. URL: <https://sprotyv.info/politica/bilshist-dohodiv-vid-zamorozhenih-rosijskih-aktiviv-mac-piti-na-zbroyu-dlya-ukraini-sholcz/>

²⁵ Там само.

²⁶ Басиста І.В. Перспективи відшкодування росією шкоди внаслідок вчинених злочинів на українських теренах. Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування: матеріали науково-практичного семінару (Львів, 2 грудня 2022). Львів: ЛьвДУВС. 2022. С. 6-11. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>; Басиста І.В. Невідворотність відшкодування росією шкоди внаслідок вчинених злочинів на українських теренах (продовження огляду). Реформування кримінального провадження в Україні: кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті професорів В. П. Бахіна, В. К. Лисиченка, І. Я. Фрідмана, 19 травня 2023 року. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С. 17-21.; Басиста І.В. Заходи із забезпечення відшкодування росією шкоди внаслідок вчинених злочинів на українських теренах. Кримінальне процесуальне право на сучасному етапі розвитку України: матеріали круглого столу, присвяч. 40-річчю кафедри кримінального процесу (Київ, 27 жовт. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 29-34; Basysta I. INTERNATIONAL SANCTIONS MECHANISMS, FREEZING OF ASSETS AS AGUARANTEE OF COMPENSATION OF THE DAMAGE CAUSED BY RUSSIA TO UKRAINE AND RESTORATION OF A SECURITY ENVIRONMENT (continued review). International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Volume II. NMBU (Norwegian University of Life Sciences, Oslo), Research and Education. 2024. CHAPTER 1. P.8-27. (605 p.). URL <https://zenodo.org/records/10846686> DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10837960>

²⁷ Ольга Лузан У використанні заморожених активів РФ на користь України є прогрес, – Кемерон. 10.04.2024. URL: https://censor.net/ua/news/3483579/u_vykorystanni_zamorozhenyh_aktiviv_rf_na_koryst_ukrayiny_je_progres_kameron

заяви. Зокрема, посилаючись на «Financial Times» у національних ЗМІ написали, що світові лідери ніяк не можуть дійти згоди у питанні передачі Україні заморожених активів. Коментарі Лагард вказують на трансатлантичний розкол через намагання залучити десятки мільярдів євро боргу для України під заставу майбутніх прибутків від російських державних активів, заморожених західними країнами. Але ж і обговорення тривають, «Росія у будь-якому разі повинна заплатити за свої дії в Україні»²⁸. *Отож є велика різниця між заморожуванням (знерухомленням) та подальшою долею таких активів, зокрема їх конфіскацією.* «...Думки розділилися, Вашингтон підтримав ідею конфіскації резервів у повному обсязі, а от на думку європейських чиновників це може порушити міжнародне право і дестабілізувати фінансові ринки. Європейські лідери агітують надати Києву лише прибутки від утримання цих грошей»²⁹. Наявні й більш радикальні заяви, як от коментують українські ЗМІ Financial Times, що «G7 більше не розглядають конфіскацію російських активів на користь України. Відповідно тепер «Велика сімка» шукає менш радикальні варіанти, у лютому Бельгія запропонувала використати, як забезпечення під залучення боргового фінансування для України, 190 мільярдів євро, які зберігаються у депозитарії Euroclear. Проте цю ідею не підтримали через низку ризиків. Натомість у квітні 2024 року США запропонували залучити фінансування для України через позику або облігації під заставу майбутніх прибутків від заморожених активів. Це б дозволило залучити до 50 мільярдів доларів для України без ризиків...»³⁰. «Пропозиція США щодо використання майбутніх відсотків від заморожених російських активів на суму близько 300 мільярдів доларів для допомоги Україні замість їх конфіскації набирає популярність серед країн G7... Використання відсотків, отриманих від заморожених активів РФ, які становитимуть близько 5 мільярдів доларів на рік, стає одним із найпопулярніших варіантів подолання розбіжностей між США та Європою напередодні саміту лідерів G7 в Італії в червні... Також Вашингтон продовжує наполягати на тому, що всі варіанти, включно з прямою конфіскацією російських активів, виправдані міжнародним правом і повинні залишатися на столі переговорів, але США прагнуть досягти консенсусу навколо ідеї, яка могла б допомогти Україні вже

²⁸ Тетяна Стельмах Випуск боргових зобов'язань під активи Росії має юридичні ризики. 19.04.2024. URL: https://24tv.ua/economy/rosiyski-aktivi-plan-ssha-vipusku-borgovih-zobovyazan-viyavivsvya_n2538607

²⁹ Там само.

³⁰ Тетяна Стельмах Повної конфіскації російських активів не буде: G7 шукає інші варіанти для України. 3.05.2024. URL: https://24tv.ua/economy/konfiskatsiya-rosiyskih-aktiviv-g7-shukaye-alternativni-rishennya_n2548240

зараз³¹. 9 травня 2024 року у національних ЗМІ з'явилося повідомлення із посиланням на ефір телемарафону, в якому Ірина Мудра, яка на сьогодні є заступницею керівника Офісу Президента, сказала про те, що згідно досягнутої угоди «90% із заморожених активів піде на підтримку України, а решта використовується для потреб ЄС, обмежуються лише частиною активів, що складають 192 мільярди з можливих 220 мільярдів євро в системі ЄС, залишаючи значну суму не використаною. Сума доходів від заморожених російських активів становитиме від 2,5 до 3 мільярдів євро на рік. Мова йде про 90% від суми, яка залишиться після утримання Єврокомісії за управління цими доходами у розмірі 0,3% від суми та 10% йде в бюджет Євросоюзу і може бути використано для гуманітарних потреб... Прийняте рішення стосується лише 192 мільярдів євро, якими володіє на сьогодні «Euroclear»³².

2. Українські санкції, заходи та обмеження

«Нагадаємо, що Україна та ще вісім європейських держав серед країн-кандидатів та членів Європейської зони вільної торгівлі (ЄЗВТ) приєдналися до рішення Ради ЄС продовжити санкції проти осіб та установ за порушення суверенітету та територіальної цілісності України»³³.

Спробуємо повернутися й до попередніх національних ініціатив та простежити хоча б окремі кроки із того масиву наступальних активностей, які мали місце у цій царині та продовжуються сьогодні. Так пам'ятаємо, коли ВРУ підтримала рішення РНБО про запровадження санкцій щодо російського і білоруського військово-промислових комплексів строком на 50 років. «Йдеться про затвердження рішення РНБО від 20 листопада 2023 року «Про застосування секторальних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до РФ та Білорусі в оборонно-промисловій сфері»³⁴. Також було запроваджено секторальні санкції строком на 50 років проти російських

³¹ Анастасія Гурін Пропозиція США щодо доходів від заморожених активів рф набирає популярність серед країн G7 – REUTERS. 25.04.2024. URL: <https://zn.ua/ukr/economics/propozitsija-ssha-shchodo-dokhodiv-vid-zamorozhenikh-aktiviv-rf-nabiraje-populjarnist-sered-krajin-g7-reuters.html>

³² Ірина Колеснік На що будуть використані доходи від заморожених активів росіян. 9.05.2024. URL: <https://unn.ua/news/na-shcho-budut-vykorystani-dokhody-vid-zamorozhenykh-aktyviv-rosiian>

³³ Євросоюз готує 14-й пакет санкцій проти рф. 10.04.2024. URL: <https://weukraine.tv/povupu/jevrosojuz-hotuje-14-j-paket-sanktsij-proti-rf/>

³⁴ Валерій Сааков ВР погодила санкції щодо ВПК РФ і Білорусі на 50 років. 22.11.2023. URL: <https://www.dw.com/uk/vr-pogodila-sankcii-sodo-vpk-rf-i-bilorusi-na-50-rokiv/a-67522313?maca=ukr-rss-ukrnet-ukr-all-3816-xml>

банків та страхових компаній³⁵ та погоджено запровадження санкцій проти Ірану, зокрема заборону інвестицій в Іран та торгівлі товарами військового призначення³⁶ тощо. Було й прийнято рішення НБУ про виведення з ринку України «Сенс Банк» (раніше «Альфа Банк Україна»). Після звернення НБУ до КМУ про націоналізацію банк було придбано державою за 1 гривню³⁷.

Своєю чергою, ще станом на травень 2023 року НАЗК від початку повномасштабного вторгнення РФ внесло до переліку міжнародних спонсорів війни 25 провідних компаній світу через роботу у РФ та сплату там податків. Про це повідомляли у пресслужбі НАЗК, інформує Цензор.НЕТ. «Всі внесені до переліку компанії потрапляють до відомої бази даних World-Check, що здійснює облік осіб і організацій із підвищеним ризиком. Коли НАЗК вносить компанію до переліку, вона автоматично відображається в базі даних червоним кольором. Таким чином той, хто хоче співпрацювати з такою компанією бачить, що це дуже ризиковано репутаційно та фінансово»³⁸. Також йшлося про внесення НАЗК до переліку кандидатів на санкції шість російських компаній, які виготовляють та постачають обладнання для видобутку та оброблення алмазів³⁹, як і про долучення до зазначеного списку 47 російських компаній, пов'язаних з видобуванням, обробкою і продажем алмазів⁴⁰ та 14 російських імпортерів верстатів німецького виробника Spinner, як таких що «претендують» на міжнародні та українські санкції⁴¹ тощо.

³⁵ Максим Сидоржевський Рада на 50 років запровадила санкції проти російських банків. 23.02.2023. URL: <https://www.dw.com/uk/rada-na-50-rokiv-zaprovadila-sankcii-proti-rosijskih-bankiv/a-64799800>

³⁶ Анастасія Шепелева Рада погодила запровадження санкцій проти Ірану на 50 років. 29.05.2023. URL: <https://www.dw.com/uk/rada-pogodila-zaprovadzenna-sankcij-proti-iranu-na-50-rokiv/a-65764777>

³⁷ ЧЕТВЕРО РОССИЙСКИХ МИЛЛИАРДЕРОВ ПОПАЛИ ПОД САМЫЕ ЖЕСТКИЕ САНКЦИИ США: ВОТ ИХ ИМЕНА. ФЛОТ 2017. 11..08..2023. URL: <https://flot2017.com/chetvero-rossijskih-milliardero-popali-pod-samyje-zhestkie-sankcii-sshavot-ih-imen/>

³⁸ У переліку міжнародних спонсорів війни – 25 провідних світових компаній, – НАЗК. 11.05.2023. URL: https://censor.net/ua/news/3417737/u_pereliku_mijnarodnyh_sponsoriv_viyiny_25_providnyh_svitovyh_kompaniyi_nazk

³⁹ НАЗК внесло до списку кандидатів на санкції 6 російських виробників «алмазного» обладнання. 18.10.2023. URL: <https://bukvy.org/nazk-vneslo-do-spysku-kandydativ-na-sankcziyi-6-rosijskyh-vyrobnikiv-almaznogo-obladnannya/>

⁴⁰ НАЗК внесло 47 російських компаній, пов'язаних з видобуванням алмазів, до списку кандидатів на санкції. 28.09.2023. URL: <https://bukvy.org/nazk-vneslo-47-rosijskyh-kompanij-povuzyanyh-z-vyrobnycztvom-almaziv-do-spysku-kandydativ-na-sankcziyi/>

⁴¹ НАЗК внесло 14 російських імпортерів верстатів німецького виробника Spinner до списку кандидатів на санкції. 19.09.2023. URL: <https://bukvy.org/nazk-vneslo-14-rosijskyh-importeriv-verstativ-nimeczkogo-vyrobnika-spinner-do-spysku-kandydativ-na-sankcziyi/>

У дописах ЗМІ йдеться й про те, що за матеріалами Офісу Генпрокурора націоналізовано активи Міноборони Білорусі та групи компаній Росії. Відтак, в дохід України стягнуто належні їм активи – авіаційні двигуни до літаків АН «Руслан»⁴². «За матеріалами Служби безпеки України Вищий антикорупційний суд задовольнив позов Мін'юсту про стягнення в дохід України активів, які належать підсанкційному сенатору Ради федерації РФ»⁴³. «До державного бюджету надійшло понад 3 мільярди гривень, отримані за результатами вилучення об'єктів права власності рф та її резидентів в Україні. Про це повідомляє StateWatch з посиланням на групу аналітиків Trap Aggressor, які моніторять ефективність санкцій. Вони, у свою чергу, отримали інформацію із листа Державної казначейської служби України. Мова йде про залишки коштів на рахунках українських дочірніх банків «Сбербанку» та «Веб.рф» (Міжнародний резервний банк та Промінвестбанк), націоналізація корпоративних прав та фінансових активів яких відбулася за рішенням РНБО від 11 травня 2022 року... У Trap Aggressor наголошують, що це перший успішний кейс вилучення російських активів на території України, який закінчився перерахуванням коштів до держбюджету... Згідно з нещодавніми правками до Закону про Державний бюджет України, надалі кошти будуть зараховані до Фонду ліквідації наслідків збройної агресії»⁴⁴ Своєю чергою «Міністерство юстиції України подало позов до Вищого антикорупційного суду щодо стягнення активів російського олігарха Олега Дерипаски (який володіє низкою активів в Україні) на користь держави – про це відомство повідомило, цитуючи заступницю міністра Ірину Мудру»⁴⁵. Також Президент України «...у жовтні ввів у дію рішення Ради національної безпеки і оборони України про застосування персональних санкцій проти низки осіб, в тому числі Руслана Дерипаски»⁴⁶. У повідомленнях йдеться й про активні заходи, які

⁴² Україна націоналізувала активи Міноборони РБ та групи компаній РФ. 5.09.2023. URL: <https://bukvy.org/ukrayina-nacjonalizovala-aktyvy-minoborony-rb-ta-grupy-kompanij-rf/>

⁴³ На Сумщині націоналізували активи російського сенатора, який вивозив з України комплектування для флоту РФ. 30.08.2023. URL: <https://bukvy.org/na-sumshhyni-nacjonalizovali-aktyvy-rosijskogo-senatora-yakyj-vyvozyv-z-ukrayiny-komplektuvannya-dlya-flotu-rf/>

⁴⁴ Ольга Фандоріна. Держбюджет отримав перші мільярди від націоналізації російських банків. 20.12.2022. <https://ukranews.com/ua/news/903185-derzhbyudzhetchotumav-pershimi-lyardy-vid-natsionalizatsiyi-rosijskyh-bankiv>

⁴⁵ Мін'юст подав позов до ВАКС щодо стягнення активів Дерипаски на користь України. 10.01.2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-minyust-vaks-aktyvy-derypasky/32217369.html>

⁴⁶ Мін'юст подав позов до ВАКС щодо стягнення активів Дерипаски на користь України. 10.01.2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-minyust-vaks-aktyvy-derypasky/32217369.html>

вживаються БЕБ⁴⁷ та іншими відомствами, службами і їх підрозділами. Також ОГП анонсувався запуск Координаційного центру підтримки потерпілих і свідків⁴⁸.

3. Відновлення України

Значні суми коштів для відновлення Україна отримує із-за кордону від окремих країн, банків, фондів на виконання заходів із спільних Планів, проектів тощо. Сфери фінансування є найрізноманітнішими, окремі із них спробуємо назвати та означити пріоритетну цільову спрямованість коштів.

Так, «Державна секретарка Міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини Йохен Фласбарт оголосила про виділення ще 200 мільйонів євро на відновлення України. Про це вона заявила під час візиту в Україну, передають Bild та Taggeschau з відповідним посиланням. Гроші мають бути спрямовані на освіту, охорону здоров'я, постачання питної води та реконструкцію міст... У Мінрозвитку Німеччини зазначили, що вже виділили близько 1 мільярда євро на невійськову підтримку України з початку російського повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року⁴⁹. «Німеччина на основі передового наукового досвіду допомагає створити засади для подальшої відбудови України. Про це заявила міністерка освіти та наукових досліджень ФРН Беттіна Штарк-Ватцингер на заході з нагоди 30-річчя Українсько-німецького науково-технічного співробітництва в Берліні. Очоловане нею відомство виділить до €11 мільйонів протягом наступних чотирьох років для центрів, місця створення яких нещодавно визначено (центр EUU20 у Львові займатиметься дослідженнями німецько-української та європейської історії XX століття; центр дослідження натуральних продуктів CENtR, також у Львові, зосереджуватиметься на стратегіях відкриття та медичного використання нових проти інфекційних засобів; центр квантових матеріалів GU-QuMat з часом буде розташований у Києві та зосереджуватиметься на пошуку нових квантових матеріалів та їх функціональності як платформи для технологій майбутнього; центр PLASMA-SPIN-ENERGY з часом буде розташо-

⁴⁷ БЕБ заарештувало виробництво м'ясних напівфабрикатів на 350 млн грн, яке належить громадянину Росії. 5.01.2023. URL:<https://www.radiosvoboda.org/a/news-beb-aresht-vyrobnytstvo-napivfalrykativ/32210609.html>

⁴⁸ Андрій Кушенко Офіс генпрокурора створює підрозділ для підтримки тих, хто постраждав від війни. 29.06.2023. URL:<https://donpatriot.news/article/ofis-genprokurorastvoruyue-pidrozdil-dlya-pidtrimki-tih-htopostrazhdav-vid-viyni>

⁴⁹ Маркіян Климковецький Німеччина виділяє ще €200 мільйонів на відновлення України. 21.10.2023. URL: <https://hromadske.ua/posts/nimechchina-vidilyaye-she-euro200-miljoniv-na-vidnovlennya-ukrayini>

вано в Харкові). Центри планується почати створювати з 2024 року. При відновленні одну з ключових ролей відіграватиме енергетична галузь, зауважила міністерка. У межах Green Deal Ukraine планується створити українсько-польсько-німецький «мозковий центр», який опікуватиметься розбудовою стійкої системи енергопостачання на засадах відновлювальної енергетики, адже вона гарантує незалежність, сказала політикиня»⁵⁰. У повідомленнях ЗМІ йшлося й про «підготовку до конференції з відновлення України, яка планувалася на лютий 2024 року в Японії»⁵¹. Також анонсовано проведення Міжнародної конференції з питань відновлення України, яка відбудеться 11 та 12 червня 2024 року в Берліні, до якої триває активна підготовка⁵².

Ще у кінці серпня 2023 року Світовий банк повідомляв про надання Україні 232 мільйонів доларів допомоги для термінового ремонту житла, пошкодженого внаслідок вторгнення російської федерації. Про це йдеться в повідомленні Світового банку, пише Рубрика. «За оцінками банку, загалом в Україні вже на той час були пошкоджені близько 1,4 мільйона жител, де проживало 3,5 мільйона людей. Водночас майже 87% пошкоджень – у багатоквартирних будинках, більша частина яких в міських районах. Кошти виділяли у межах проєкту «Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей (НОРЕ)». У Світовому банку зазначали, що впровадженням проєкту займається Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України (Мінвідновлення). Початкове фінансування проєкту НОРЕ складалося з \$70 млн кредиту Міжнародного банку реконструкції та розвитку за гарантією уряду Японії, а також \$162,5 млн гранту від багатостороннього донорського Цільового фонду підтримки відновлення та реформування України. Згодом Світовий банк та партнери нададуть додаткове фінансування до 800 мільйонів доларів кредитів, гарантій, грантів та інших внесків...Проект НОРЕ був четвертим для України рамковим проєктом Світового банку у 2023 році. Інші проєкти передбачають екстрене фінансування на допомогу Україні у галузях охорони здоров'я, транспорту, енергетики.

⁵⁰ Німеччина за допомогою центрів досконалості допоможе Україні відбудуватися. 9.11.2023. URL:<https://rubryka.com/2023/11/09/nimechchyna-za-dopomogoyu-tsentriv-doskonalosti-dopomozhe-ukrayini-vidbudovuvatysya/>

⁵¹ Формула миру та конференція з відновлення України: Зеленський провів телефонну розмову з Кішідою. 8.11.2023. URL: <https://uatv.ua/uk/formula-myru-ta-konferentsiya-z-vidnovlennya-ukrayiny-zelenskyj-proviv-telefonnu-rozmovu-z-kishidoju/>

⁵² Ірина Сітнікова Німецька міністерка приїхала в Київ на зустріч Кубраковим, але дорогою його встигли звільнити – ЗМІ. 10.05.2024. URL:<https://hromadske.ua/polityka/223777-nimetska-ministerka-priyikhala-v-kyyiv-na-zustrich-kubakovym-ale-dorohoiu-yoho-vstyhly-zvilnyty-zmi>

З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну і до кінця серпня 2023 року Світовий банк надав понад 37 мільярдів доларів екстреного фінансування на підтримку України»⁵³.

3 жовтня 2023 року з'явилася інформація, що Європейський парламент підтримав ініціативу, яка передбачає створення Ukraine Facility – нового фінансового інструменту для України обсягом до 50 млрд євро. Про це в Telegram повідомив прем'єр-міністр Денис Шмигаль. «Розраховуємо отримати 18 млрд євро вже наступного року. Ці кошти допоможуть у фінансуванні бюджетного дефіциту, нарахуванні соціальних виплат, пенсій та зарплат для лікарів, учителів», – зауважив Д. Шмигаль. Уряд спільно із Єврокомісією співпрацюють над реалізацією необхідних змін, які відкриють доступ до цієї програми»⁵⁴.

У оприлюднених ЗМІ матеріалах йдеться й про те, що «Євросоюз та США готові допомогти Україні розробити «План України» (Ukraine Plan), що стане базисом для відновлення країни в найближчі чотири роки. План допоможе наблизити вступ до Євросоюзу. Про це йдеться у заяві, випущеній за підсумками саміту ЄС – США, що відбувся 20 жовтня»⁵⁵.

4. Реєстр збитків та Є-відновлення

За попередніми оцінками, на кінець 2023 року, для відновлення України потрібно було 486 млрд доларів⁵⁶. Саме таку цифру станом на 31 грудня 2023 року наводили національні ЗМІ із посиланням на Світовий банк. Та реальна шкода значно більша, адже війна щодня завдає нових руйнувань⁵⁷. Ще станом на травень 2023 року йшлося про

⁵³ Рішення для відбудови: Світовий банк надає \$232 млн на ремонт пошкодженого внаслідок війни житла українців. 31.08.2023. URL: <https://rubryka.com/2023/08/31/rishennya-dlya-vidbudovy-svitoviy-bank-nadaye-232-mln-na-remont-poshkodzhenogo-vnaslidok-vijny-zhytla-ukrayintsiv/>

⁵⁴ Оксана Лебедина ЄВРОПАРЛАМЕНТ ПІДТРИМАВ СТВОРЕННЯ ПРОГРАМИ UKRAINE FACILITY НА 50 МЛРД ЄВРО. 3.10.2023. URL: <https://zn.ua/ukr/ukraine/jevroparlament-pidtrimav-stvorennja-prohrami-ukraine-facility-na-50-mlrd-jevro.html>

⁵⁵ Олена Середа ЄС та США підтвердили готовність розробити «ПЛАН УКРАЇНИ». 21.10.2023. URL: <https://zn.ua/ukr/economics/jes-ta-ssha-pidтверdili-hotovnist-rozrobiti-plan-ukrajini-/>

⁵⁶ Платити повинна Росія: оцінка потреб України на відновлення зросла до \$ 486 млрд. 15.02.2024. URL: <https://delo.ua/economy/platiti-povinna-rosiya-ocinka-potreb-ukrayini-na-vidnovlennya-zroslo-do-486-mlrd-429174/>

⁵⁷ Світлана Манько В Україні відкрили Офіс Реєстру збитків, завданих агресією РФ: чому це важливо. URL: <https://delo.ua/economy/v-ukrayini-vidkriili-ofis-rejestru-zbitkiv-zavdanix-agresijeyu-rf-comu-ce-vazlivo-430398/>

те, що «на ліквідацію наслідків агресії Росії вдалося зібрати понад 60 мільярдів гривень»⁵⁸.

Ініціативи, що направлені на відновлення України є надважливими і серед них – Реєстр збитків, який одразу анонсувався, як «реєстр доказів і позовів про відшкодування, збитків або шкоди, завданих усім зацікавленим фізичним і юридичним особам, а також державі Україна міжнародно-протиправними діями Росії в Україні або проти неї»⁵⁹. «Раніше Рада Європи повідомляла, що в роботі Реєстру збитків братимуть участь 43 країни та Євросоюз. Повідомлялося, що Реєстр базуватиметься у Гаазі, і що Реєстр почне приймати в першому кварталі 2024 року»⁶⁰. Також у інформації УНН йшлося, що підтримали створення Реєстру збитків 43 країни і Європейський Союз⁶¹.

А вже «22 березня у Києві відкрили Офіс Реєстру збитків, завданих російською агресією проти України. Перші заявки прийматимуть щодо зруйнованого житла» про це повідомляє прес-служба Офісу президента України за підсумками зустрічі Президента з Генеральним секретарем Ради Європи Марією Пейчинович-Бурич та Головуючою в Комітеті міністрів Ради Європи, міністеркою закордонних справ Ліхтенштейну Домінік Гаслер»⁶². Цьому передувала ціла низка заходів, як от один із перших кроків зроблено 12 травня 2023 року, коли на засіданні міністрів Ради Європи було прийнято Резолюцію про встановлення Розширеної часткової угоди про реєстр збитків⁶³, завданих агресією РФ проти України. «Про створення Реєстру було оголошено на Саміті Глав

⁵⁸ В Уряді назвали кількість отриманих заяв на компенсації за пошкоджене житло. 17 травня 2023 року. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/05/17/novyna/suspilstvo/uryadi-nazvaly-kilkist-otrymanyx-zayav-kompensacziyi-poshkodzhene-zhytlo>

⁵⁹ Анастасія Рябоконт У Гаазі відбулося перше засідання ради Реєстру збитків, завданих агресією росії проти України. Українські національні новини. 13.12.2023. URL: <https://unn.ua/news/u-haazi-vidbulosa-pershe-zasidannia-rady-reiestru-zbytkiv-zavdanykh-ahresiiu-rosii-proti-ukrainy>

⁶⁰ Анастасія Рябоконт У Гаазі відбулося перше засідання ради Реєстру збитків, завданих агресією росії проти України. Українські національні новини. 13.12.2023. URL: <https://unn.ua/news/u-haazi-vidbulosa-pershe-zasidannia-rady-reiestru-zbytkiv-zavdanykh-ahresiiu-rosii-proti-ukrainy>

⁶¹ Валерія Драгомірова Реєстр збитків від агресії РФ почне приймати заяви про відшкодування вже у квітні. 27.03.2024. URL: <https://ukranews.com/ua/news/994904-reyestr-zbytkiv-vid-agresiyi-rf-pochne-prijmaty-zayavy-pro-vidshkoduvannya-vzhe-u-kvitni>

⁶² Світлана Манько В Україні відкрили Офіс Реєстру збитків, завданих агресією РФ: чому це важливо. URL: <https://delo.ua/economy/v-ukrayini-vidkrili-ofis-reiestru-zbitkiv-zavdanix-agresijeu-rf-comu-ce-vazlivo-430398/>

⁶³ У Гаазі створять реєстр руйнувань, які завдала Росія Україні. 15.05.2023. URL: <https://delo.ua/politics/u-gaazi-stvoryat-rejestr-ruinuvan-yaki-zavdala-rosiya-ukrayini-417398/>

Держав та Урядів Ради Європи у Рейк'явіку 16-17 травня 2023-го»⁶⁴. Своєю чергою, 1 грудня 2023 року Кабінет Міністрів підтримав пропозиції Міністерства юстиції «...про створення програмного забезпечення Реєстру збитків. Погоджені категорії шкоди, збитків та втрат, які пропонуватиме уряд для затвердження радою реєстру. Далі за процедурою має запрацювати комісія з присудження виплат та організована робота Компенсаційного фонду»⁶⁵. За повідомленням УНН від 13 грудня 2023 року із посиланням на Міністерство юстиції, «...у Гаазі пройшло перше засідання ради Реєстру збитків, завданих агресією російської федерації проти України»⁶⁶.

«Ми продовжуємо активну роботу над створенням компенсаційного механізму, який буде розглядати заяви, зареєстровані в Реєстрі, та виносити рішення про присудження компенсації. І ми, звичайно, працюємо над тим, аби ці рішення можна було виконати, й люди, компанії та держава отримали реальну, ефективну і справедливую компенсацію», – заявив Маркіян Ключковський, виконавчий директор Реєстру збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України»⁶⁷. Також і «Михайло Федоров повідомляв, що підписав угоду про обмін електронними даними з виконавчим директором міжнародного Реєстру збитків Маркіяном Ключковським»⁶⁸.

«Подати заявки на відшкодування збитків можна буде через портал «Дія» і у ЦНАПах і такою послугою зможуть скористатися, як громадяни, так і бізнес, держструктури. Офіс очікує в першій хвилі до 600 тис. заявок, загальна ж кількість може сягнути 8 млн звернень»⁶⁹.

Реєстр збитків, завданих країною-агресоркою РФ, почне приймати заяви про відшкодування з 2 квітня 2024 року. Про це йдеться

⁶⁴ Світлана Манько В Україні відкрили Офіс Реєстру збитків, завданих агресією РФ: чому це важливо. URL: <https://delo.ua/economy/v-ukrayini-vidkriili-ofis-rejestru-zbitkiv-zavdanix-agresijeyu-rf-comu-ce-vazlivo-430398/>

⁶⁵ Анастасія Рябоконт У Гаазі відбулося перше засідання ради Реєстру збитків, завданих агресією росії проти України. Українські національні новини. 13.12.2023. URL:<https://unn.ua/news/u-haazi-vidbulosia-pershe-zasidannia-rady-reiestru-zbytkiv-zavdaniykh-ahresiiieu-rosii-proti-ukrainy>

⁶⁶ Там само.

⁶⁷ Світлана Манько В Україні відкрили Офіс Реєстру збитків, завданих агресією РФ: чому це важливо. URL: <https://delo.ua/economy/v-ukrayini-vidkriili-ofis-rejestru-zbitkiv-zavdanix-agresijeyu-rf-comu-ce-vazlivo-430398/>

⁶⁸ Людмила Мартинова Українці вже з квітня через «Дію» зможуть подати заявку в Міжнародний реєстр збитків, – Федоров. 25.03.2024. URL: <https://ukranews.com/ua/news/994254-ukrayintsi-vzhe-z-kvitnya-cherez-diyu-zmozhut-podaty-zayavu-v-mizhnarodnyj-reyestr-zbytkiv-fedorov>

⁶⁹ Світлана Манько В Україні відкрили Офіс Реєстру збитків, завданих агресією РФ: чому це важливо. URL: <https://delo.ua/economy/v-ukrayini-vidkriili-ofis-rejestru-zbitkiv-zavdanix-agresijeyu-rf-comu-ce-vazlivo-430398/>

на сайті Реєстру. «Рада RD4U вирішила відкрити Реєстр для подання заяв, доказів та пов'язаної інформації після того, як переконалась у наявності необхідної формальної та технічної бази», – йдеться у повідомленні⁷⁰.

Є-відновлення. «Від 10 травня в Україні запрацювала програма «ЄВідновлення», в межах якої українці можуть отримувати грошову компенсацію на ремонт помешкання, яке постраждало під час повномасштабного вторгнення РФ»⁷¹. Спочатку інформація надходить і зберігається в Реєстрі пошкодженого й знищеного майна, який став фундаментом для цифровізації відбудови України. «ЄВідновлення – цифрова екосистема – від Реєстру пошкодженого та зруйнованого майна до можливості подати заяву через Дію»⁷². Наявна у ЗМІ інформація свідчить, що на держпрограму «ЄВідновлення» із Фонду ліквідації наслідків збройної агресії було виділено початково 4,4 млрд гривень. Максимальна сума допомоги – 200 тис. грн. Але тих, кому потрібна така допомога значно більше, тому необхідні додаткові джерела фінансування. Розраховують на гранти Світового банку. Також в українському уряді визначили середню вартість «квадрата» житла в різних куточках країни. На основі цього затвердили показники опосередкованої ціни спорудження житла в Україні⁷³.

«Місцева влада має створити спеціальну комісію з розгляду питань виплати компенсацій. Вона консультує мешканців громади, розглядає заявки на виплату компенсації, забезпечує обстеження пошкодженого житла та вносить інформацію до Реєстру пошкодженого та знищеного майна, а суму державної фінансової допомоги для відновлення житла, яке має незначні пошкодження, комісія визначає на основі затвердженого урядом чек-листа», – пояснила Шуляк⁷⁴. Швидкість отримання компенсації за пошкоджене житло

⁷⁰ Валерія Драгомірова Реєстр збитків від агресії РФ почне приймати заяви про відшкодування вже у квітні. 27.03.2024. URL: <https://ukranews.com/ua/news/994904-reyestr-zbytktiv-vid-agresiyi-rf-pochne-prijmaty-zayavy-pro-vidshkoduvannya-vzhe-u-kvitni>

⁷¹ Христина Головчак У Зеленського розповіли, яку компенсацію РФ має виплатити Україні та звідки візьмуть гроші. 12.11.2023. URL: <https://tsn.ua/groshi/u-zelenskogo-rozpovili-yaku-kompensaciyu-rf-maye-viplatiti-ukrayini-ta-zvidki-vizmu-groshi-2448904.html>

⁷² Михайло Федоров: Українці отримали 1,5 млрд грн на ремонт пошкодженого житла за програмою «Відновлення». Урядовий портал. 14 жовтня 2023 року. Михайло Федоров: Українці отримали 1,5 млрд грн на ремонт пошкодженого житла за програмою «Відновлення» | Кабінет Міністрів України (kmu.gov.ua)

⁷³ Ксенія Лисновська Розширення програми «Відновлення»: хто і як може подати заявки. 31.05.2023. URL: <https://economics.novyny.live/rozshirennia-programi-ievdivnolennia-khto-i-iaak-mozhe-podat-i-zaiavki-97554.html>

⁷⁴ Шуляк розповіла про роботу комісії з розгляду виплат за пошкоджене житло. 11.05.2023. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/shulyak-rozpovila-robotu-komisiiy-rozglyadu-1683811643.html>

залежить від оперативності реагування місцевої влади та роботи створених нею комісій з розгляду заявок на компенсацію. Про це повідомляє РБК-Україна з посиланням на голову комітету ВР⁷⁵. Одразу станом на 17 травня 2023 року вже йшлося про створені 108 цих комісій⁷⁶. Загалом, станом на 8 червня 2023 року в Україні було вже створено 444 комісії. Водночас у ЗМІ наводилися дані щодо громад, де активна робота з розгляду заяв майже не розпочалась (Харківська – 3 168 нерозглянутих заяв, Ірпінська – 1 770, Чернігівська – 675, Ізюмська – 538, Гостомельська – 505, Бучанська – 464, Херсонська – 463, Дергачівська – 423, м. Київ – 419, Балаклійська – 377, Лиманська – 288, Макарівська – 274)⁷⁷.

Також слід зазначити, що українці зіштовхнулися із проблемами під час оформлення заявки через «Дію» за програмою «є-Відновлення» для отримання від держави до 200000. Серед типових звернень: 1) збій системи; 2) що «Дія» не відображає житло, що унеможливорює подачу заяви, адже наявність запису про право власності в Державному реєстрі речових прав є обов'язковою умовою для подання заяви на отримання допомоги. Надавалися рекомендації, як цю ситуацію вирішити⁷⁸.

У ЗМІ наводилися відомості, що «за перший тиждень роботи програми державної допомоги на відновлення пошкодженого житла «є-Відновлення» було подано 10440 заяв. Про це повідомляла прес-служба Уряду. Зазначалося, що понад 56% заяв стосуються допомоги щодо відновлення квартири, 43,4% – приватного будинку та менше 1% – інших житлових приміщень»⁷⁹. Станом на початок червня 2023 року налічувалося 8 заявників, які отримали кошти на ремонт по програмі «єВідновлення» при поданих 17 374 заяв⁸⁰. Вже станом на вересень 2023 року «завдяки державній програмі «є-Відновлення»

⁷⁵ Там само.

⁷⁶ В Уряді назвали кількість отриманих заяв на компенсації за пошкоджене житло. 17.05.2023 року. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/05/17/novyna/suspilstvo/uryadi-nazvaly-kilkist-otrymanyx-zayav-kompensaciyi-poshkodzhen-zhytlo>

⁷⁷ Максим Красіков ЄВідновлення: Перші 8 заявників отримали кошти на ремонт. 8.06.2023. URL: <https://thepage.ua/ua/news/yevidnovlennya-pershii-zayavniki-otrimali-dopomogu>

⁷⁸ Українці зіштовхнулися із проблемою за програмою «єВідновлення». 17.05.2023. URL: <http://businessua.com/finance/86339ukrainci-zishtovhnulisya-iz-problemoyu-za-programoyu-eyidnovlennya.html>

⁷⁹ В Уряді назвали кількість отриманих заяв на компенсації за пошкоджене житло. Слово і Діло. 17.05.2023. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/05/17/novyna/suspilstvo/uryadi-nazvaly-kilkist-otrymanyx-zayav-kompensaciyi-poshkodzhen-zhytlo>

⁸⁰ В Україні стартували перші виплати допомоги на ремонт житла: єВідновлення. 9.06.2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/06/09/v-ukrayini-startuvaly-pershii-vyplaty-dopomogy-na-remont-zhytla-yevidnovlennya/>

українцям виплачено один мільярд гривень на відбудову житла. Про це повідомляє прес-служба Мінреінтеграції. Виплати отримали 12146 людей. Загалом же заяви на отримання допомоги від держави подали понад 41 тисяча людей. Найбільше їх надійшло з тих територій, які знаходилися під окупацією або ж розташовані поблизу кордону з Росією (Харківська – 7000 заяв; Ірпінська – 3000 заяв; Ізюмська – 1600 заяв; Миколаївська – 1300 заяв; Балаклійська – 1300 заяв)... 35% з тих, хто взяв участь у програмі «є-Відновлення» – це люди, яким за 60 років. Найстарші одержувачі допомоги – три жінки, яким виповнилося 97 років. Вони проживають на Київщині та Миколаївщині»⁸¹. На середину жовтня 2023 року 50 тисяч українців подали заяви про отримання коштів на ремонт житла. 19,3 тисячі з них отримали виплати на суму 1,5 млрд грн. Також налічувалося 4,2 тисячі заяв про отримання компенсації за зруйноване майно⁸². І на початок листопада 2023 року значилися приблизно такі ж цифри⁸³. Станом на 3 січня «на термінові ремонти держава виплатила кошти для 32 тисяч родин на загальну суму 2,4 мільярда гривень. Допомогу на капітальні ремонти на загальну суму 900 мільйонів гривень отримали 3 тисяч родин. Витратити кошти можна лише в будівельних магазинах та в підрядників, перелік яких є на сайті програми»⁸⁴. На початок лютого 2024 року з оприлюдненій ЗМІ інформації йдеться про те, що «на Київщині з початку старту програми «є-Відновлення», в рамках першого етапу компенсації на поточний та капітальний ремонт до 500 тис подали понад 13,6 тисяч заявок. Про це розповів голова Київської ОДА. Виконавчі комітети вже ухвалили понад 9 тис. позитивних рішень на загальну суму понад 1 млрд 51 млн грн. Комісії продовжують опрацьовувати заявки. Також в області подали понад 3 тисячі заявок на отримання сертифікатів на купівлю житла та коштів на будівництво нового – вже сформували понад 800 сертифікатів

⁸¹ Любов Гера Програма "єВідновлення": скільки українцям вже виплатили коштів. 6.09.2023. URL: <https://trueua.info/news/programa-evidnovlennya-skilki-ukrayincyam-vzhe-viplatili-koshtiv>

⁸² Михайло Федоров: Українці отримали 1,5 млрд грн на ремонт пошкодженого житла за програмою «Відновлення». Урядовий портал. 14 жовтня 2023 року. Михайло Федоров: Українці отримали 1,5 млрд грн на ремонт пошкодженого житла за програмою «Відновлення» | Кабінет Міністрів України (kmu.gov.ua)

⁸³ Христина Головачук У Зеленського розповіли, яку компенсацію РФ має виплатити Україні та звідки візьмуть гроші. 12.11.2023. URL: <https://tsn.ua/groshi/u-zelenskogo-rozpovili-yaku-kompensaciju-rf-maye-viplatiti-ukrayini-ta-zvidki-vizmu-groshi-2448904.html>

⁸⁴ Ярослав Герасименко В Україні перша родина придбала новий будинок замість зруйнованого за житловий сертифікат. 03.01.2024. URL: <https://hromadske.ua/posts/v-ukrayini-persha-rodina-privbala-novij-budinok-zamist-zrujnovanogo-za-programoyu-yevidnovlennya>

на суму більше 2,5 млрд грн⁸⁵. Також «Наш Київ» 4 лютого 2024 року повідомляв, що у Київській області відбудували з нуля або капітально відремонтували майже 17 тисяч об'єктів з 29 тисячі пошкоджених⁸⁶.

У переліку зазначених ініціатив варто й відмітити, що 17 березня 2023 року Президент підписав ухвалений парламентом законопроект, який передбачив компенсацію власникам зруйнованого та пошкодженого житла. Першими виплати змогли оформити власники житла із незначними пошкодженнями⁸⁷. Йдеться й про розширення програми «є-Відновлення». Під час другого етапу громадяни набули змоги отримати грошові компенсації за зруйноване житло. Про це повідомив глава уряду Денис Шмигаль, інформує його прес-служба у Telegram⁸⁸. До держпрограми «є-Відновлення» з 5 червня 2023 року надано можливість приєднуватися будівельним компаніям, тим, які здійснюють торгівлю будівельними матеріалами або займаються ремонтом житла⁸⁹. 5 жовтня 2023 року народні депутати підтримали в цілому законопроект № 10063 про зміни до Закону № 2923-IX, яким регулюється порядок виплати компенсацій громадянам, чиє житло було пошкоджене або зруйноване в результаті російської агресії. Основна зміна – розширення форм компенсації, по яких можна претендувати на виплату по програмі є-Відновлення: відтепер її зможуть отримати і ті українці, які зробили ремонт пошкодженого житла за власний кошт⁹⁰. Виплати по новій формі компенсації почали здійснюватися з 1 січня 2024 року. Компенсаційний механізм такий самий, як і по інших категоріях єВідновлення – заяву потрібно подати через «Дію», потім її розгляне комісія та визначить розмір виплати. Згодом почнуть компенсувати пошкодження житла жителям

⁸⁵ Ілля Сердюков Програма «єВідновлення»: скільки заявок на відбудову житла подали жителі Київщини. 10.02.2024. URL: <https://nashkiev.ua/news/programa-vidnovlennya-skilki-zayavok-na-vidbudovu-zhitla-podali-zhiteli-kiivschini>

⁸⁶ Ліза Селішева У Київській області зруйновано або пошкоджено понад 29 тисяч об'єктів: скільки відновили. 4.02.2024. URL: <https://nashkiev.ua/news/u-kiiivskii-oblasti-zruinovano-abo-poshkodzheno-ponad-29-tisyach-obektiv-skilki-vidnovili>

⁸⁷ Шуляк розповіла про роботу комісії з розгляду виплат за пошкоджене житло. РБК-Україна. 11.05.2023. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/shulyak-rozpovila-robotu-komisiy-rozglyadu-1683811643.html>

⁸⁸ Ксенія Лисновська Розширення програми «єВідновлення»: хто і як може подати заявки. 31.05.2023. URL: <https://economics.novyny.live/rozshirennia-programievidnovlennia-khto-i-iaak-mozhe-podati-zaiavki-97554.html>

⁸⁹ Володимир Грищенко До програми «єВідновлення» тепер можуть приєднатися генпідрядники. 05.06.2023. URL: <https://nerukhomi.ua/ukr/news/do-programievidnovlennya-teper-mozhut-priednatisya-genpidryadniki.htm>

⁹⁰ Надія Гришанова Українці, які самостійно відремонтували пошкоджене в результаті війни житло, зможуть претендувати на виплату по програмі єВідновлення. 05.10.2023. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/222624_ukrants-yak-samostyno-vdremontuvaviposhkodzhene-v-rezultat-vyni-zhitlo-zmozhut-pretenduvati-na-viplatu-po-program-vdovlennya

окупованих територій, також програму будуть вдосконалювати⁹¹. ВРУ схвалено закон, який дає можливості придбати власне житло у кредит через програму «Є-Оселя» та дозволяє використовувати сертифікати державної програми «Є-Відновлення» як перший внесок⁹². «Кабінет Міністрів змінив процедуру, за якою надають компенсацію українцям, чиє житло пошкодили або знищили внаслідок воєнних дій. Тепер компенсацію можна отримати лише за житло, площа якого не перевищує встановлених показників. Про це йдеться в урядовій постанові № 39 від 16 січня. Так, за знищену або пошкоджену квартиру можна буде отримати компенсацію, тільки якщо її площа не перевищує 150 квадратних метрів. Для будинків садибного типу, садових або дачних будинків такі обмеження встановили на рівні 200 квадратних метрів. Житло, яке перевищує максимальні обмеження площі, фіксуватимуть у реєстрі пошкодженого та знищеного майна. Надалі можна буде подати заяву на компенсацію руйнування або пошкодження такої житлової площі коштом репарацій, якщо це передбачає у законодавстві»⁹³. «Послуга обміну житлових сертифікатів, що видаються як компенсація за зруйноване через російське вторгнення житло, запрацювала у вересні 2023 року»⁹⁴.

За даними Міністерства відновлення, «понад 900 українських родин вже придбали нові оселі на заміну втрачених через агресію Росії, саме завдяки житловим сертифікатам. Загальна сума використаних сертифікатів – 1,8 млрд гривень. На 1 березня 2024 року вже було сформовано 3368 житлових сертифікатів на суму в 6 млрд гривень. У роботі ще понад 10 тисяч заяв. У більшості, заяви надходять з Харківської, Київської та Миколаївської областей. Зазвичай, родини обирають житло у межах свого регіону. Йдеться як про квартири, так і про приватні будинки. Перший житловий сертифікат реалізувала родина з Гостомеля. В обмін на нього вона отримала новий будинок у Бучі»⁹⁵.

⁹¹ Там само.

⁹² Наталя Толуб Цією весною прогнозують будівельний бум завдяки програмі «Відновлення». 01.03.2024. URL: <https://kyivschina24.com/news/cziyeyu-vesnoyu-prognozuyut-budivelnij-bum-zavdyaky-programi-yevidnovlennya/>

⁹³ Юстина Лісова Уряд обмежив площу знищеного житла, за яке можна отримати компенсацію в межах «Відновлення». URL: <https://hromadske.ua/posts/uryad-obmezhiw-ploshu-znishenogo-zhitla-za-yake-mozhna-otrimati-kompensaciyu-v-mezzah-yevidnovlennya>

⁹⁴ Ярослав Герасименко В Україні перша родина придбала новий будинок замість зруйнованого за житловий сертифікат. 03.01.2024. URL: <https://hromadske.ua/posts/v-ukrayini-persha-rodina-pridbala-novij-budinok-zamist-zrujnovanogo-za-programoyu-yevidnovlennya>

⁹⁵ Наталя Толуб Цією весною прогнозують будівельний бум завдяки програмі «Відновлення». 01.03.2024. URL: <https://kyivschina24.com/news/cziyeyu-vesnoyu-prognozuyut-budivelnij-bum-zavdyaky-programi-yevidnovlennya/>

Також інформували, що стартував новий тип компенсації за зруйноване житло, як от – *відбудова на своїй земельній ділянці*. «Це не обов’язково має бути та сама земля, де знаходився знищений будинок», – розповів віце-прем’єр з відновлення України Олександр Кубраков»⁹⁶.

Але є й такі *причини, через які відмовляють у компенсації за пошкоджене житло*. «У першому випадку житло не підпадає під саму послугу, тобто воно не пошкоджене, а, наприклад, зруйноване. Тому ці заявки проходять за іншою класифікацією – відшкодування за вщент знищені житлові об’єкти. Друга причина – коли заявник подає неправдиву інформацію про пошкодження свого житла і його ступінь. Третя причина – заявник сам відмовився від компенсації, адже очікує запуску наступних етапів програми, коли почнуть виплачувати компенсації в понад 200 тис. грн. Четверта причина – заява стосується місця загального користування, тобто пошкодженні, наприклад, спільний простір в багатоповерхівках. П’ята причина – коли об’єкт нерухомого майна був вже відновлений коштом донорів/своїми силами та інше. Шоста причина те, що, на жаль, через низький коефіцієнт розрахунку вартості 1 м² зруйнованих квартир старого житлового фонду (до 1991 року) іноді власникам не вистачає коштів на купівлю нової нерухомості, тому вони відмовляються від таких виплат. Наприклад, під час засідання 27 лютого виконавчий комітет міськради Ірпеня прийняв 20 скасувань житлових сертифікатів за програмою «Відновлення»»⁹⁷.

ВИСНОВКИ

Отже, завдяки санкційним механізмам вдається не лише ослабити російського агресора, а й його «однодумців», які співпрацюють задля руйнації нашої країни та геноциду українців. У результаті впровадження певної частини санкційних обмежень, які в чотирнадцять оновлюються знерухомлено значні суми активів фізичних та юридичних осіб, на яких поширюються санкції. Кінцевого рішення щодо перспектив відчуження знерухомлених активів, як і щодо використання прибутку від російських заморожених активів, у тому числі й на відновлення України поки немає. Слід констатувати, що почастишали ініціативи щодо скерування на оборонні потреби України прибутку від російських заморожених активів.

⁹⁶ Наталя Толуб Цією весною прогнозують будівельний бум завдяки програмі «Відновлення». 01.03.2024. URL: <https://kyivschina24.com/news/cziyeyu-vesnoyu-prognozuyut-budivelnij-bum-zavdyaky-programi-yevidnovlennya/>

⁹⁷ Там само.

Триває активна протидія обходу санкцій, введених проти Росії у відповідь на її повномасштабне вторгнення в Україну. У низці країн створено відповідні структурні підрозділи.

Руйнація України агресором та майна українців триває, а такі, вже працюючі механізми, як Реєстр збитків, запуск Є-відновлення допомагають, хоча б частково, вирішувати наявні проблеми у цій царині. Звісно, що вони потребують пошуку джерел для нових фінансових вливань та належного адміністрування. На часі є запуск анонсованого Ukraine Facility – нового фінансового інструменту для України. Великі надії покладаються й на результати анонованих міжнародних конференцій з питань відновлення України; допомоги Світового банку для термінового ремонту житла, пошкодженого внаслідок вторгнення російської федерації; проекти, на кшталт «НОРЕ» та інші ініціативи, котрі передбачають екстрене фінансування на допомогу Україні у галузях охорони здоров'я, транспорту, енергетики.

АНОТАЦІЯ

У цій публікації автори задалися завданням продовжити цикл розвідок з тематики наслідків вже накладених та перспектив накладення нових санкцій на російського агресора, а також ініціатив щодо забезпечення їх уникнення.

Розглянуто ті країні ініціативи, які стосуються долі знерухомлених російських активів. Виокремлено такі тенденції, як відсутність одностайності щодо правових підстав відчуження заморожених активів; превалювання переконань щодо нагальності використання прибутку від російських заморожених активів не на відновлення України, а на фінансування оборонних потреб задля зміцнення оборонної здатності.

Констатовано екзистенційну потребу, яка була рушієм для запуску Реєстру збитків, Є-відновлення, які допомагають, хоча б частково, вирішувати наявні проблеми у царині відновлення України та майна українців. Акцентовано, що ці та інші механізми потребують пошуку джерел для нових фінансових вливань та належного адміністрування. Розглянуто окремі із анонованих перспектив.

ЛІТЕРАТУРА

1. Basysta I. INTERNATIONAL SANCTIONS MECHANISMS, FREEZING OF ASSETS AS AGUARANTEE OF COMPENSATION OF THE DAMAGE CAUSED BY RUSSIA TO UKRAINE AND RESTORATION OF A SECURITY ENVIRONMENT (continued review). International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Volume II. NMBU (Norwegian University of Life Sciences. Oslo), Research

and Education. 2024. CHAPTER 1. P. 8-27. (605 p.). URL: <https://zenodo.org/records/10846686> DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10837960>

2. Анастасія Гурін Пропозиція США щодо доходів від заморожених активів рф набирає популярність серед країн G7 – REUTERS. 25.04.2024. URL: <https://zn.ua/ukr/economics/propozitsija-ssha-shchododokhodiv-vid-zamorozhenikh-aktiviv-rf-nabiraje-populjarnist-sered-krajinj-g7-reuters.html>

3. Анастасія Рябокониь У Гаазі відбулося перше засідання ради Реєстру збитків, завданих агресією Росії проти України. Українські національні новини. 13.12.2023. URL: <https://unn.ua/news/u-haazi-vidbulosia-pershe-zasidannia-rady-reiestru-zbytkiv-zavdanykh-ahresiiieurosii-proty-ukrainy>

4. Анастасія Шепелева Рада погодила запровадження санкцій проти Ірану на 50 років. 29.05.2023. URL: <https://www.dw.com/uk/rada-pogodila-zaprovadzenna-sankcij-proti-iranu-na-50-rokiv/a-65764777>

5. Андрій Кущенко Офіс генпрокурора створює підрозділ для підтримки тих, хто постраждав від війни. 29.06.2023. URL: <https://donpatriot.news/article/ofis-genprokurora-stvoryuye-pidrozdil-dlya-pidtrimki-tih-hto-postrazhdav-vid-viyuni>

6. Басиста І.В. Заходи із забезпечення відшкодування Росією шкоди внаслідок вчинених злочинів на українських теренах. Кримінальне процесуальне право на сучасному етапі розвитку України: матеріали круглого столу, присвяч. 40-річчю кафедри кримінального процесу (Київ, 27 жовт. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 29-34.

7. Басиста І.В. Перспективи відшкодування росією шкоди внаслідок вчинених злочинів на українських теренах. Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування: матеріали науково-практичного семінару (Львів, 2 грудня 2022). Львів: ЛьвДУВС. 2022. С. 6-11. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>

8. Басиста І.В. Невідворотність відшкодування росією шкоди внаслідок вчинених злочинів на українських теренах (продовження огляду). Реформування кримінального провадження в Україні: кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті професорів В. П. Бахіна, В. К. Лисиченка, І. Я. Фрідмана, 19 травня 2023 року. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С. 17-21.

9. БЕБ заарештувало виробництво м'ясних напівфабрикатів на 350 млн грн, яке належить громадянину Росії. 5.01.2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-beb-aresht-vyrobnytstvo-napivfalrykativ/32210609.html>

10. Більшість доходів від заморожених російських активів має піти на зброю для України – Шольц. 7.05.2024. URL: <https://sprotyv.info/politica/bilshist-dohodiv-vid-zamorozhenih-rosijskih-aktiviv-mae-piti-na-zbroyu-dlya-ukraïni-sholcz/>

11. Британія створює службу, яка буде боротися з обходом санкцій проти Росії. 11.12.2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-brytaniya-obkhid-sanktsiy-proty-rosiyi-borotba/32725273.html>

12. В Україні стартували перші виплати допомоги на ремонт житла: «Відновлення». 09.06.2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/06/09/v-ukrayini-startuvaly-pershi-vyplaty-dopomogy-na-remont-zhytla-yevidnovlennya/>

13. В Уряді назвали кількість отриманих заяв на компенсації за пошкоджене житло. 17.05.2023. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/05/17/novyna/suspilstvo/uryadi-nazvaly-kilkist-otrymanyh-zayav-kompensacziyi-poshkodzhene-zhytlo>

14. Валерій Сааков ВР погодила санкції щодо ВПК РФ і Білорусі на 50 років. 22.11.2023. URL: <https://www.dw.com/uk/vr-pogodila-sankcii-sodo-vpk-rf-i-bilorusi-na-50-rokiv/a-67522313?maca=ukr-rss-ukrnet-ukr-all-3816-xml>

15. Валерія Драгомірова Реєстр збитків від агресії РФ почне приймати заяви про відшкодування вже у квітні. 27.03.2024. URL: <https://ukranews.com/ua/news/994904-reyestr-zbytkiv-vid-agresiyi-rfpochnepryjmaty-zayavu-pro-vidshkoduvannya-vzhe-u-kvitni>

16. Велика Британія запровадила нові санкції проти росії. 08.11.2023. URL: <https://racurs.ua/ua/n189139-rheinmetall-vygotovyt-dlya-ukrayiny-100-tys-min-dlya-minometiv.html>

17. Володимир Грищенко До програми «Відновлення» тепер можуть приєднатися генпідрядники. 5.06.2023. URL: <https://nerukhomi.ua/ukr/news/do-programi-evidnovlennya-teper-mozhut-priednatisya-genpidryadniki.htm>

18. Євросоюз готує 14-й пакет санкцій проти рф. 10.04.2024. URL: <https://weukraine.tv/novyny/jevrosojuz-hotuje-14-j-paket-sanktsij-proti-rf/>

19. ЄС наступного тижня просунеться із питанням заборони на російські алмази – FT. 08.11.2023. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/2054436-yes-nastupnogo-tizhnnya-prosunetsya-iz-pitannjam-zaboroni-na-rosiyski-almazi-ft>

20. Ілля Сердюков Програма «Відновлення»: скільки заявок на відбудову житла подали жителі Київщини. 10.02.2024. URL: <https://nashkiev.ua/news/programa-evidnovlennya-skilki-zayavok-na-vidbudovu-zhitla-podali-zhiteli-kiivschini>

21. Ірина Колеснік На що будуть використані доходи від заморожених активів росіян. 09.05.2024. URL: <https://unn.ua/news/na-shcho-budut-vykorystani-dokhody-vid-zamorozhenykh-aktyviv-rosiiian>

22. Ірина Сітнікова Німецька міністерка приїхала в Київ на зустріч Кубраковим, але дорогою його встигли звільнити. ЗМІ. 10.05.2024. URL: <https://hromadske.ua/polityka/223777-nimetska-ministerka-priyikhala-v-kyuiv-na-zustrich-kubrakovym-ale-dorohoio-yoho-vstyhly-zvilnyty-zmi>

23. Країни ЄС домовилися використовувати 90% доходів від заморожених активів РФ на військові потреби України. 07.05.2024. URL: <https://www.ostro.org/news/krayiny-yes-domovylysy-vykorystovuvaty-90-dohodiv-vid-zamorozhenykh-aktyviv-rf-na-vijskovi-potreby-i472473>

24. Ксенія Лисновська Розширення програми «ЄВідновлення»: хто і як може подати заявки. 31.05.2023. URL: <https://economics.novyny.live/rozshirennia-programi-ievidnovlennia-khto-i-iak-mozhe-podati-zaiavki-97554.html>

25. Ліза Селіщева У Київській області зруйновано або пошкоджено понад 29 тисяч об'єктів: скільки відновили. 04.02.2024. URL: <https://nashkiiev.ua/news/u-kiivskii-oblasti-zruinovano-abo-poshkodzheno-ponad-29-tisyach-obektiv-skilki-vidnovili>

26. Любов Гера Європарламент підтримав кримінальну відповідальність за обхід санкцій ЄС: як каратимуть порушників. 12. 03. 2024. URL: <https://trueua.info/news/evroparlament-pidtrimav-kriminalnu-vidpovidalnist-za-obhid-sankcij-yes-yak-karatimut-porushnikov>

27. Любов Гера Євросоюз ще на півроку продовжив санкції проти Росії. 12.03.2024. URL: <https://trueua.info/news/evrosoyuz-tshe-na-pivroku-prodovzhiv-sankcii-proti-rosii>

28. Любов Гера Програма «ЄВідновлення»: скільки українцям вже виплатили коштів. 06. 09. 2023. URL: <https://trueua.info/news/programa-vidnovlennya-skilki-ukraincyam-vzhe-viplatili-koshtiv>

29. Людмила Мартинова Українці вже з квітня через «Дію» зможуть подати заяву в Міжнародний реєстр збитків, – Федоров. 25.03.2024. URL: <https://ukranews.com/ua/news/994254-ukrayintsi-vzhe-z-kvitnya-cherez-diyu-zmozhut-podaty-zayavu-v-mizhnarodnyj-reyestr-zbytkiv-fedorov>

30. Максим Красіков «Відновлення»: Перші 8 заявників отримали кошти на ремонт. 08.06.2023. URL: <https://thepage.ua/ua/news/ievidnovlennya-pershi-zayavniki-otrimali-dopomogu>

31. Максим Сидоржевський Рада на 50 років запровадила санкції проти російських банків. 23.02.2023. URL: <https://www.dw.com/uk/rada-na-50-rokiv-zaprovadila-sankcii-proti-rosijskih-bankiv/a-64799800>

32. Маркіян Климковецький Німеччина виділяє ще €200 мільйонів на відновлення України. 21. 10. 2023. URL: <https://hromadske.ua/posts/nimechchina-vidilyaye-she-euro200-miljoniv-na-vidnovlennya-ukrayini>

33. Михайло Федоров: Українці отримали 1,5 млрд грн на ремонт пошкодженого житла за програмою «Відновлення». Урядовий портал. 14 жовтня 2023 року. Михайло Федоров: Українці отримали 1,5 млрд грн на ремонт пошкодженого житла за програмою «Відновлення» | Кабінет Міністрів України (kmu.gov.ua)

34. Мін'юст подав позов до ВАКС щодо стягнення активів Дерипаски на користь України. 10.01.2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-minyust-vaks-aktyvyu-derypasky/32217369.html>

35. На Сумщині націоналізували активи російського сенатора, який вивозив з України комплектування для флоту РФ. 30.08.2023. URL: <https://bukvy.org/na-sumshhyni-naczionalizuvaly-aktyvyu-rosijskogo-senatora-yakuj-vyvozyv-z-ukrayiny-komplektuvannya-dlya-flotu-rf/>

36. Надія Гришанова Українці, які самостійно відремонтували пошкоджене в результаті війни житло, зможуть претендувати на виплату по програмі «Відновлення». 05.10.2023. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/222624_ukrants-yak-samostyno-vdremontovali-poskodzhene-v-rezultat-vyni-zhitlo-zmozhut-pretenduvati-na-viplatu-po-program-vdnovlennya

37. НАЗК внесло 14 російських імпортерів верстатів німецького виробника Spinner до списку кандидатів на санкції. 19.09.2023. URL: <https://bukvy.org/nazkvneslo-14-rosijskyh-importeriv-verstativ-nimeczkogo-vyrobnika-spinner-do-spysku-kandydativ-na-sankciji/>

38. НАЗК внесло 47 російських компаній, пов'язаних з видобуванням алмазів, до списку кандидатів на санкції. 28.09.2023. URL: <https://bukvy.org/nazk-vneslo-47-rosijskyh-kompanij-povyazanyh-z-vyrobnycztvom-almaziv-do-spysku-kandydativ-na-sankciji/>

39. НАЗК внесло до списку кандидатів на санкції 6 російських виробників «алмазного» обладнання. 18.10.2023. URL: <https://bukvy.org/nazk-vneslo-do-spysku-kandydativ-na-sankciji-6-rosijskyh-vyrobnukiv-almaznogo-obladnannya/>

40. Наталя Толуб Цією весною прогнозують будівельний бум завдяки програмі «Відновлення». 1.03.2024. <https://kyivschina24.com/news/cziyeyu-vesnoyu-prognozuuyut-budivelnyj-bum-zavdyaky-programi-yevidnovlennya/>

41. Німеччина за допомогою центрів досконалості допоможе Україні відбудовуватися. 09.11.2023. URL: <https://rubryka.com/2023/11/09/nimechchyna-za-dopomogyu-tsentriv-doskonalosti-dopomozhe-ukrayini-vidbudovuvatysya/>

42. Норвегія приєдналася до останнього пакета санкцій ЄС проти Росії. Українська правда. 03. 10. 2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/10/3/7170644/>

43. Оксана Лебедина ЄВРОПАРЛАМЕНТ ПІДТРИМАВ СТВОРЕННЯ ПРОГРАМИ UKRAINE FACILITY НА 50 МЛРД ЄВРО. 03.10.2023. URL: <https://zn.ua/ukr/ukraine/jevroparlament-pidtrimav-stvorennya-prohami-ukraine-facility-na-50-mlrd-jevro.html>

44. Олена Середа ЄС та США підтвердили готовність розробити "ПЛАН УКРАЇНИ". 21. 10. 2023. URL: <https://zn.ua/ukr/economics/jes-ta-ssha-pidtvrdili-hotovnist-rozrobiti-plan-ukrajini-/>

45. Ольга Лузан Треба тиснути на держави, яким вигідно ухилитися від санкцій проти РФ, – міністр економіки Німеччини Габек. 08.03.2024. URL: https://censor.net/ua/news/3477547/treba_tysnuty_na_derjavu_yakym_vygidno_uhylyatysya_vid_sanktsiyi_prot_y_rf_ministr_ekonomiky_nimechchynu

46. Ольга Лузан У використанні заморожених активів РФ на користь України є прогрес, – Кемерон. 10.04.2024. URL: https://censor.net/ua/news/3483579/u_vykorystanni_zamorozenyh_aktiviv_rf_na_koryst_ukrayiny_je_progres_kameron

47. Ольга Фандоріна Держбюджет отримав перші мільярди від націоналізації російських банків. 20. 12. 2022. URL: <https://ukranews.com/ua/news/903185-derzhbyudzheth-otrymav-pershi-milyardy-vid-natsionalizatsiyi-rosijskyh-bankiv>

48. Платити повинна Росія: оцінка потреб України на відновлення зросла до \$ 486 млрд. 15.02.2024. URL: <https://delo.ua/economy/platiti-povinna-rosiya-ocinka-potreb-ukrayini-na-vidnovlennya-zroslo-do-486-mlrd-429174/>

49. Рішення для відбудови: Світовий банк надає \$232 млн на ремонт пошкодженого внаслідок війни житла українців. 31.08.2023. URL: <https://rubryka.com/2023/08/31/rishennya-dlya-vidbudovy-svitoviy-bank-nadaye-232-mln-na-remont-poshkodzhenogo-vnaslidok-vijny-zhytla-ukrayintsiv/>

50. Світлана Манько В Україні відкрили Офіс Реєстру збитків, завданих агресією РФ: чому це важливо. URL: <https://delo.ua/economy/v-ukrayini-vidkrili-ofis-rejestru-zbitkiv-zavdanix-agresijeyu-rf-comu-ce-vazливо-430398/>

51. США звинуватили російського олігарха Дерипаску в порушенні санкцій. 29.09.2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ssha-derypaska-sanktsii/32058319.html>

52. Тетяна Стельмах Випуск боргових зобов'язань під активи Росії має юридичні ризики. 19.04.2024. URL: https://24tv.ua/economy/rosiyski-aktivyi-plan-ssha-vipusku-borgovih-zobov'язan-viyavivysya_n2538607

53. Тетяна Стельмах Повної конфіскації російських активів не буде: G7 шукає інші варіанти для України. 3.05.2024. URL: https://24tv.ua/economy/konfiskatsiya-rosiyskih-aktiviv-g7-shukaye-alternativni-rishennya_n2548240

54. Тетяна Хутор Доходи від російських активів зростають. чи використає їх Україна? 05.11.2023. URL: <https://zn.ua/ukr/economics/dokhodi-vid-rosiyskikh-aktiviv-zrostajut-chi-vikoristaje-jikh-ukrajina.html>

55. У Гаазі створять реєстр руйнувань, які завдала Росія Україні. 15.05.2023. URL: <https://delo.ua/politics/u-gaazi-stvoryat-rejestr-ruinuvan-yaki-zavdala-rosiya-ukrayini-417398/>

56. У переліку міжнародних спонсорів війни – 25 провідних світових компаній, – НАЗК. 11.05.2023. URL: https://censor.net/ua/news/3417737/u_pereliku_mijnarodnyh_sponsoriv_viyiny_25_providnyh_svitovyh_kompaniyi_nazk

57. У Фінляндії конфіскували цінну нерухомість підсанкційного російського бізнесмена. 07.11.2023. <https://rubryka.com/2023/11/07/u-finlyandiyi-konfiskuvaly-tsinnu-neruhomist-pidsanktsijnogo-rosiyskogo-biznesmena/>

58. Україна націоналізувала активи Міноборони РФ та групи компаній РФ. 05.09.2023. URL: <https://bukvy.org/ukrayina-nacionalizovala-aktyvy-minoborony-rb-ta-grupy-kompanij-rf/>

59. Українці зіштовхнулися із проблемою за програмою "ЄВідновлення". 17.05.2023. URL: <http://businessua.com/finance/86339ukrainci-zishtovhnulisya-iz-problemoju-za-programoyu-evidnovlennya.html>

60. Формула миру та конференція з відновлення України: Зеленський провів телефонну розмову з Кішідодою. 08.11.2023. URL: <https://uatv.ua/uk/formula-myru-ta-konferentsiya-z-vidnovlennya-ukrayiny-zelenskyj-proviv-telefonnu-rozmovu-z-kishidoyu/>

61. Христина Головчак У Зеленського розповіли, яку компенсацію РФ має виплатити Україні та звідки візьмуть гроші. 12.11.2023. URL: <https://tsn.ua/groshi/u-zelenskogo-rozpovili-yaku-kompensaciyu-rf-maye-viplatiti-ukrayini-ta-zvidki-vizmu-groshi-2448904.html>

62. ЧЕТВЕРО РОССИЙСКИХ МИЛЛИАРДЕРОВ ПОПАЛИ ПОД САМЫЕ ЖЕСТКИЕ САНКЦИИ США: ВОТ ИХ ИМЕНА. ФЛОТ 2017. 11. 08. 2023. <https://flot2017.com/chetvero-rossijskih-milliardero-v-popali-pod-samy-e-zhestkie-sankcii-ssha-vot-ih-imena/>

63. Шуляк розповіла про роботу комісій з розгляду виплат за пошкоджене житло. 11.05.2023. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/shulyak-rozpovila-robotu-komisiy-rozglyadu-1683811643.html>

64. ЮРІЙ ДОЦАТОВ Ірина Мудра: США більш рішуче налаштовані на конфіскацію російських активів, ніж ЄС. 05.04.2024. URL:

<https://www.rbc.ua/rus/news/irina-mudra-ssha-bilsh-rishuche-nalashtovani-1712269518.html>

65. Юстина Лісова Уряд обмежив площу знищеного житла, за яке можна отримати компенсацію в межах «Відновлення». URL: <https://hromadske.ua/posts/uryad-obmezhev-ploshu-znishenogo-zhitla-za-yake-mozhna-otrimati-kompensaciyu-v-mezhah-yevidnovlennya>

66. Ярослав Герасименко В Україні перша родина придбала новий будинок замість зруйнованого за житловий сертифікат. 03.01.2024. URL: <https://hromadske.ua/posts/v-ukrayini-persha-rodina-pridbala-novij-budinok-zamist-zrujnovanogo-za-programoyu-yevidnovlennya>

Information about the authors:

Basysta Iryna Volodymyrivna,

Doctor of Legal Sciences, Professor,

Professor at the Department of the Criminal Procedure and Criminology

Lviv State University of Internal Affairs

Member of the Academic Advisory Council under the Supreme Court

26, Horodotska str., Lviv, 79007, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-9707-7386>

Stratonov Vasyl Mykolaiovych,

Doctor of Law, Associate Professor,

Professor at the Department of National,

International Law and Law Enforcement

Kherson State University

27, Universytets'ka str., Kherson, 73003, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-7548-0630>

Shchur Bohdan Volodymyrovych,

Doctor of Law, Professor,

Corresponding Member of the National Academy

of Legal Sciences of Ukraine

70, Pushkinska Str., Kharkiv, 61024, Ukraine

Head of the Department of Criminal Law and Procedure

Lviv University of Trade and Economics

10, Tuhan-Baranovskyi Str., Lviv, 79008, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-2139-2317>